

وجوه نقد

غلامرضا شاددل^۱

کارشناس امور مالی، اداره کل آموزش و پرورش خراسان شمالی

نویسنده مسئول: غلامرضا شاددل

چکیده:

وجوه نقد به یکی از عوامل اصلی جهت دستیابی به اهداف کلیه کسب و کارهای انتفاعی و غیرانتفاعی مبدل گردیده است. نگهداری وجوه نقد هنگامی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری مطلوبی وجود دارد یا در وضعیت تورم اقتصادی، با توجه به هزینه فرصت از نگهداری وجوه نقد، موجب می‌شود سودآوری بنگاه به حد مطلوب نرسد. هدف از تحقیق حاضر بررسی وجوه نقد بوده است. این تحقیق به روش تحلیلی و با مطالعات کتابخانه‌ای انجام شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که سطح بیشتری از وجوه نقد را نگهداری می‌نمایند عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند و اگر مدیریت از توانمندی بالایی برخوردار باشد قادر است که درک درستی در خصوص پیش‌بینی از محیط کسب و کار شرکت و آینده آن داشته باشند که نهایتاً منجر به افزایش منابع مالی به صورت اثربخش شود.

واژگان کلیدی: وجوه نقد؛ ورود و خروج؛ عملکرد مالی.

۱. مقدمه:

از دیرباز جهت دادوستد از روش‌های گوناگونی استفاده شده است. به نحوی که برهه‌هایی از زمان مبادله کالا به کالا را جهت رفع احتیاجات خود انجام می‌داد به مرور زمان طلا با کالا و در حال حاضر در کلیه مبادلات وجوه نقد به‌عنوان جاری‌ترین نوع دارایی یک کسب و کار وسیله‌ای جهت تسویه تعهدات حضور پررنگ دارد. یکی از اساسی‌ترین عواملی که پایه و شالوده بسیاری از تصمیم‌گیری‌های استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی را تشکیل می‌دهد وجه نقد و جریان‌های ورودی و خروجی وجوه نقد است. در برنامه‌ریزی‌های شرکت نیز به نوع خود نقش اساسی را ایفا می‌نماید. به‌بیانی می‌توان چنین بیان نمود که؛ وضعیت نقدینگی هر شرکت مبنای قضاوت ذی‌نفعان آن از جمله سهامداران و بستانکاران فعلی و آتی قرار می‌گیرد. وجوه نقد، منبع مهمی از سرمایه داخلی است که در اختیار مدیریت شرکت‌ها قرار داشته و باید به‌نحو مناسبی مدیریت و استفاده شود. هم‌چنین، بقای یک شرکت اساساً به شیوه مدیریت وجوه نقد آن وابسته است. در پژوهش مایرز و ماجلوف^۲ (۲۰۰۳) نشان داده شده است که وجوه نقدی که توسط شرکت نگهداری می‌شود، ممکن است ارزشی بیشتری نسبت به وجوه نقدی که توسط سهامداران نگهداری می‌شود، داشته باشد. فالکندر و وانگ^۳ (۲۰۰۶) نشان دادند که با افزایش اندوخته‌های نقدینگی، ارزش نهایی وجوه نقد کاهش می‌یابد. روی هم رفته، شواهد پیشین حاکی از آن است که ارزش نهایی وجوه نقد ممکن است به‌طور چشم‌گیری تحت تاثیر توانایی مدیریت کسب و کار قرار گیرد. وارد و همکاران^۴ (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان انگیزه نظارت سهامداران نهادی و ارزش‌نهایی

²Myers&Majluf

³Faulkender& Wang

⁴Ward

وجوه نقد نگهداری شده به بررسی رابطه مالکیت سهامداران نهادی و ارزش‌نهایی وجوه نقد پرداختند. نتایج مطالعه آنها مبین آن است که میان این دو مفهوم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هیلی و واتن (۲۰۱۶) در تحقیقی به تاثیر پیش‌بینی جریان‌های وجوه نقد بر کیفیت ارقام تعهدی و دست‌یابی به معیارها پرداختند. بنابر نظر آنها، هنگامی که تحلیل‌گران به پیش‌بینی سود و جریان‌های نقدی عملیاتی می‌پردازند، قطعاً در کنار آن، تخمینی از کلیت ارقام تعهدی عملیاتی نیز فراهم می‌کنند. طبق مفروضات آنها، این امر باعث افزایش شفافیت شده و در نتیجه هزینه‌های مورد انتظار ناشی از دست‌کاری در ارقام تعهدی به منظور مدیریت سود را بالا می‌برد. آنها نتیجه‌گیری می‌کنند که با وجود پیش‌بینی جریان وجوه نقد، کیفیت ارقام تعهدی افزایش یافته و مدیریت به سمت سایر مکانیسم‌های واقعی، مانند دست‌کاری فعالیت‌های واقعی، جهت دست‌یابی به معیارهای از پیش تعیین شده حرکت می‌نماید. نتایج مطالعه بزرگسال و روستا (۱۳۹۸) نیز بیانگر آن است که شرکت‌های با مکانیزم راهبری شرکتی قوی و محدودیت مالی، نسبت به سایر هم‌تایان خود دارای ارزش‌نهایی وجوه نقد بیشتری می‌باشند.

با توجه به اطلاعات مفیدی که صورت‌گردش وجوه نقد در اختیار قرار می‌دهد و اهدافی که برای این صورت مالی برشمرده شده است، انتظار می‌رود اطلاعات مندرج در آن بر تصمیمات و عملکردهای مالی موثر واقع شوند و آنها را جهت دهد. علل ورود و خروج وجوه نقد در واقع بازتاب تصمیم‌گیری‌های گوناگون در مورد برنامه‌ریزی‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تامین مالی واحدهای تجاری است. با توجه به اهمیت وجوه نقد، ضرورت وجود اطلاعاتی که به توان از طریق آن به مطالعه درباره وجوه نقد پرداخت، امری بدیهی است. برخی پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهند که ارزش وجوه نقد به شیوه مدیریت آن از جانب مدیران بستگی دارد. بنابراین پیش‌بینی جریان‌های نقدی ورودی و خروجی و در کل شناخت مفاهیم مرتبط از اهمیت به‌سزایی برخوردار می‌باشد.

۱.۱ مبانی نظری

امروزه سازمان‌های اقتصادی در جهت پیشبرد اهداف خود به شناسایی تک‌تک عوامل تأثیرگذار بر توسعه آن می‌پردازند. یکی از عواملی که می‌تواند تأثیر به‌سزایی در دستیابی به این اهداف داشته باشد، وجوه نقد است. پیش‌بینی دقیق وجوه نقد، خود نیازمند اطلاع و تحلیل صحیحی از جریان‌های نقدی سال جاری و سال‌های قبل است. هنگامی می‌توان موضوعی را با خطای کمتری پیش‌بینی نمود که شناخت صحیح و دقیقی از گذشته و حال آن موضوع داشته باشیم. (دارابی، علیمردانی، ۱۳۹۱: ۱۲۵)

۱.۲ تعریف وجوه نقد:

به انواع پول‌های رایج که از طرف بانک به‌عنوان وجوه نقد پذیرفته می‌شود وجوه نقد گویند این پول‌ها شامل اسکناس چک مانده حساب جاری بانک اعم از ریالی و ارزی حواله‌های بانکی چک‌های تضمینی و سایر موارد می‌باشد در یک بیان تخصصی‌تر، به موجودی‌های نقد و سپرده‌های دیداری نزد بانک‌ها و موسسات مالی اعم از مالی و ارزی به‌کسر اضافه‌برداشت بانکی که بدون اطلاع قبلی مورد مطالبه قرار می‌گیرد، وجوه نقد گفته می‌شود. (طالبی - نجف‌آبادی وهمکاران، ۱۳۹۹) به بیان دیگر، کل وجوهی که در حساب‌های بانک و صندوق شرکت وجود دارد وجوه نقد نامیده می‌شود. (نبی‌زاده، ۱۳۸۶: ۳۰۰)

از طرفی طبق تعریف، وجوه نقد و معادل نقد «انواع پول‌های رایج اعم از سکه اسکناس چک و حواله‌های بانکی مانده حساب‌های جاری بانک چک‌های تضمینی و هر نوع وسیله معامله که از طرف بانک به‌عنوان وجوه نقد پذیرفته شود» را در بر می‌گیرد. (همتی، ۱۳۸۶: ۱۰۴) لازم به یادآوری است که ایجاد هر نوع محدودیتی که مانع واگذاری مصرف وجوه نقد جهت ارضای تعهدات کوتاه مدت شود مشمول وجوه نقد نخواهد بود و چقدر باید دارای حق برداشت بدون هیچ نوع محدودیتی باشد. (همتی، ۱۳۸۶: ۱۰۵)

دریک نگاه بنیادین، کامل‌ترین تعریف «نقد» از لحاظ حسابداری عبارت است از: «آنچه که اگر به بانک ارائه شود معادل ارزش اسمی آن، بدون قید و شرط فوراً توسط بانک پرداخت گردد». به‌عنوان مثال می‌توان از اسکناس و مسکوک، چک، حواله‌های بانکی، بروات دیداری، حساب‌های پس‌انداز و دیداری نزد بانکها و سایر نهادهای مالی به‌عنوان نقد یاد نمود زیرا به‌محض ارائه به بانک مبلغ اسمی آنها به حساب مشتری منظور می‌گردد. (نوروش، شیرزادی، ۱۳۹۳: ۳۴۵)

از آنجایی که وضعیت نقدینگی مبنای قضاوت بسیاری از اشخاص ذی‌نفع و ذی‌حق و ذی‌علاقه مانند سهامداران و سرمایه‌گذاران درباره موقعیت با واحد اقتصادی است لذا، پیش‌بینی جریان وجوه نقد آتی از اهمیت بسیاری برخوردار می‌باشد. پیش‌بینی جریان وجوه نقد پایه و اساس مدل‌های ارزش‌گذاری است تحلیل‌گران مالی و سرمایه‌گذاران اغلب به‌عنوان بخشی از تصمیم‌گیری‌های اقتصادی از اطلاعات حسابداری در جهت برآورد توانایی شرکت در ایجاد جریان وجوه نقد آتی استفاده می‌کنند این اطلاعات می‌تواند بر مبنای حسابداری تعهدی یا نقدی فراهم شود. (ثقفی وهمکاران، ۱۳۹۴: ۶۵).

زیرا وجوه نقد جاری‌ترین نوع دارایی‌های واحد تجاری به‌شمار می‌رود که بدون هیچ‌گونه محدودیتی به‌عنوان واسطه مبادلات خرید فروش و خدمات قابل استفاده بوده و وسیله‌ای برای تسویه تعهدات در سررسید می‌باشد اندازه‌گیری دقیق وجوه نقد برای استفاده‌کنندگان از اهمیت خاصی برخوردار است،

¹Healy&Wahlen

² -cash

زیرا وجوه‌نقد بیانگر منابع موجود جهت تأمین و پرداخت مخارج برنامه‌ریزی شده در شرایط اضطراری است و هر نوع مبلغ وجوه‌نقد منعکس شده در حساب‌های شرکت باید توانایی پرداخت تعهدات و بدهی‌های جاری در سررسید را داشته باشد مهم‌ترین ویژگی وجوه‌نقد دیداری بودن آن است زیرا بدون اطلاع قبلی قابل برداشت یا مطالبه خواهد بود. (همتی، همتی، ۱۳۸۶: ۳۴)

دریک تعبیر خاص، وجوه‌نقد برای یک واحد تجاری به مثابه خون در رگ‌های انسان است چنانچه گردش خون در بدن انسان دچار مشکل شود تمام اعضا و جوارح به‌دنبال آن دچار مشکل خواهند شد. بنابراین، اطلاع از چگونگی گردش جریان‌های نقدی در یک سازمان نیز بسیار اهمیت دارد اگر یک شرکت بخواهد در صحنه اقتصادی باقی بماند باید وجوه‌نقد عملیاتی آن در بلندمدت مثبت باشد شرکتی که جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های اصلی و مولد درآمد عملیاتی آن منفی باشد قادر نخواهد بود از سایر منابع و فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و تأمین مالی و وجه‌نقد لازم برای ادامه فعالیت را فراهم کند زیرا اعتباردهندگان و سرمایه‌گذاران هیچ‌گاه ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت را نمی‌پذیرند که قادر به تأمین وجوه‌نقد لازم جهت پرداخت سود سهام بهره و تعهداتش در سررسید نیست. (ودیدی، ۱۳۹۱: ۸۸)

به‌همین منظور استاندارد شماره ۲ ایران منابع و مصارف وجوه‌نقد را به‌صورت ۵ بخش به‌شرح زیر طبقه‌بندی کرده است: ۱- گردش وجوه‌نقد در فعالیت‌های عملیاتی ۲- بازده سرمایه‌گذاری و سودپرداختی بابت تأمین مالی ۳- مالیات بر درآمد ۴- گردش وجوه‌نقد در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری ۵- گردش وجوه نقد فعالیت‌های تأمین مالی. (نبی‌زاده، ۱۳۸۶: ۳۰۵)

می‌دانیم که اهمیت وجوه‌نقد در رابطه‌ای است که بین سرمایه و سود به‌وجود می‌آید، زیرا نشان دهنده قدرت خریدی است که در سایه میادله اقتصادی به فرد یا سازمان منتقل می‌شود و آنها می‌توانند با استفاده از این قدرت کالاها و خدمات مورد نیاز را تأمین کنند، معمولاً چک یا سایر ابزارهای بانکی متداول‌ترین وسیله‌ای است که با آن وجوه‌نقد از فرد یا سازمان به دیگری منتقل می‌شود. اغلب اسکناس و سکه درصد بسیار کمی از کل ابزار انتقال وجوه نقد به حساب می‌آیند. (پارسائیان، ۱۳۸۵: ۳۲۶)

از این رو، اندازه‌گیری دقیق وجوه‌نقد برای استفاده‌کنندگان از اهمیت خاصی برخوردار است زیرا وجوه‌نقد بیانگر مبلغ منابع موجود برای تأمین پرداخت مخارج برنامه‌ریزی شده در شرایط اضطراری است و هر نوع مبلغ وجوه‌نقد منعکس در دارایی‌های جاری باید این توانایی را داشته باشد که تعهدات جاری را در سررسید پرداخت نماید (همتی، ۱۳۸۶: ۱۰۴). به‌طور مثال وجوه‌نقد سپرده شده جهت تأمین دارایی‌های غیرجاری نظیر خرید «اموال ماشین‌آلات و تجهیزات» یا «انداخته استهلاکی» به‌عنوان دارایی غیرجاری تلقی شده و معمولاً در سرفصل سرمایه‌گذاری بلندمدت طبقه‌بندی می‌شود. (همتی، ۱۳۸۶: ۱۰۵)

افزون‌براین، از مجموع وجوه‌نقد شرکت مبلغی به‌عنوان «صندوق» در داخل موسسه و مبلغی نیز جهت مخارج جزئی و مشخص تحت عنوان تنخواه گردان، نزد کارکنان موسسه نگهداری می‌شود و بخش اعظم آن برای رعایت کنترل‌های داخلی به حساب‌های بانکی سپرده می‌شود. (نوروش، شیرزادی، ۱۳۹۳: ۳۴۷)

بطور کلی، وجوه‌نقد منعکس شده در ترازنامه واحدهای تجاری مجموعه‌ای از سه حساب کلی زیر است: ۱- صندوق ۲- تنخواه گردان ۳- بانک حساب صندوق: در واحدهای تجاری که عملیات دریافت و پرداخت آنها به‌صورت نقدی می‌باشد در دفاتر افتتاح می‌گردد. در واحدهای تجاری بزرگ این امکان وجود دارد که چند صندوق وجود داشته باشد که این صندوق‌ها یا بر اساس اعداد ریاضی نام‌گذاری می‌شوند (صندوق ۱، صندوق ۲ و...) یا بر اساس نام صندوق‌دار مسئول (صندوق - حسنی، صندوق - حسینی و...). این صندوق‌ها در پایان هر روز شمارش شده و مانده با حساب صندوق مطابقت داده می‌شود. چنانچه موجودی صندوق در شمارش اضافه یا کسر داشته باشد مورد بررسی قرار گرفته تا علت آن مشخص شود در صورتی که مبلغ کسر و اضافه صندوق جزئی و کم‌اهمیت باشد، مابه‌التفاوت در زمان شناسایی به‌حسابی تحت عنوان «فزونی و کسر صندوق» منعکس شده و این مبلغ در پایان دوره مالی در صورت سود و زیان در سایر درآمدها و یا سایر هزینه‌ها گزارش می‌شود. (طالبی نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۹)

تنخواه گردان: در بسیاری از موسسات مبلغ مشخصی در اختیار یک یا تعدادی از کارکنان قرار می‌دهند که این مبلغ «تنخواه گردان» نامیده می‌شوند. معمولاً در مقابل مبلغ پرداخت شده به‌مسئول تنخواه گردان، از وی تضمین کافی اخذ می‌شود. لازم بذکر است که میزان تنخواه گردان یا مبلغی ثابت و از قبل تعیین شده و یا مبلغی متغیر با تعیین حداکثر می‌باشد. (نوروش و شیرزادی، ۱۳۹۳: ۳۴۹)

حساب جاری بانک: بهترین وسیله کنترل موجودی نقد نگهداری آن در حساب جاری بانک می‌باشد در دنیای امروز بیشترین دریافت‌ها و پرداخت‌های واحد تجاری از طریق سیستم بانکی صورت می‌گیرد. واحدهای تجاری ترجیح می‌دهند که قسمت اعظم موجودی نقد خود را نزد بانک نگهداری نمایند دارندگان حساب جاری در بانک علاوه بر کنترل وجوه خود از مزایای به‌قرار زیر برخوردار می‌باشند. ۱- محافظت فیزیکی موجودی نقد از طریق بانک ۲- ریسک سوءاستفاده و سرقت موجودی نقد به حداقل می‌رسد ۳- سهولت در انتقال موجودی نقد به مشتری از طریق صدور چک ۴- پرداخت بدهی مشتری به واحد تجاری به‌طور مستقیم از طریق حواله به حساب جاری شرکت و... ۵- بهره‌مند شدن از مزایای خدمات بانکی با حداقل هزینه و صرفه‌جویی در وقت. (همتی، ۱۳۸۶: ۱۰۸)

¹ - peety cash

براین اساس، سرمایه‌گذاران و سایر فعالان بازار ممکن است درک درست و یکسانی از نوسان‌های رخ داده در سطح بهینه نگهداشت وجه نقد نداشته باشند. در صورتی که همین انحرافات تا حدود زیادی می‌تواند نشانه‌هایی از نوسانات موجود در عملکرد جاری و آتی شرکت‌ها را نشان دهد. طبق نظریه موازنه‌ای ستا، شرکت‌ها میزان بهینه وجه نقد خود را با برقراری یک موازنه میان منافع و هزینه نگهداری وجه نقد تعیین می‌کنند. نکته مهم این است که سطح مطلوبی از وجه نقد برای شرکت‌ها وجود دارد که در آن مدیریت براساس تحلیل هزینه منفعت و افزایش ارزش شرکت نسبت به نگهداری آن تصمیم‌گیری می‌کند (جانی^۱ و همکاران، ۲۰۰۴). نگهداری وجه نقد از احتمال بحران مالی می‌کاهد و به‌عنوان ذخیره امن برای مواجهه با زیانهای غیر منتظره به‌شمار می‌رود. (مشکی‌میاقی و الهی‌رودپشتی، ۱۳۹۳: ۲۶)

کامل‌روشن است که وجه نقد، منابع داخلی شرکت است که تحت کنترل مدیریت می‌باشد (لیو و ماویر^۲، ۲۰۱۱). این موضوع نیز بیان شده است که ارزش‌نهایی وجه نقد شرکت‌هایی که مدیران توانمندی را استخدام می‌کنند، بیشتر است؛ چرا که آنها قادر می‌باشند که محیط کسب‌وکار شرکت را در آینده به نحو موثرتری پیش‌بینی کنند؛ این امر سبب می‌شود که از منابع مالی شرکت، به صورت اثربخش استفاده شده و عملکرد شرکت را بهبود ببخشند (بیک^۳ و همکاران، ۲۰۱۱؛ بانکر^۴ و همکاران، ۲۰۱۳؛ کارتر^۵ و همکاران، ۲۰۱۰؛ چنگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۰؛ گودمن^۷ و همکاران، ۲۰۱۳؛ هریس و هلمستروم^۸، ۱۹۸۲؛ جیان لی^۹، ۲۰۱۱؛ راجگوپال^۱ و همکاران، ۲۰۰۶؛ ترومن^۱، ۱۹۸۶) در نتیجه انتظار می‌رود که آنها وجه نقد را هوشمندانه‌تر و کارا تر استفاده نمایند که منجر به افزایش بازده شرکت و ارزش‌نهایی وجه نقد می‌شود. (سوخکیان و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۱)

از آنجا که، وجه نقد دارای نرخ بازده پایینی بوده و به‌طور آشکاری بر بازده بازار و همچنین بر عملکرد مالیاتی شرکت‌ها اثرگذار است (مشکی‌میاقی و الهی‌رودپشتی، ۱۳۹۳: ۲۶) لذا نگهداری وجه نقد بالایی می‌تواند منجر به ایجاد هزینه فرصت برای شرکت شود. از طرف دیگر عدم نگهداری وجه نقد برای شرکت‌هایی که با محدودیت تامین مالی روبرو هستند ممکن است باعث ازدست رفتن فرصت‌های سرمایه‌گذاری آنان شده و بر بازده شرکت تاثیر منفی داشته باشد. (مشکی‌میاقی و الهی‌رودپشتی، ۱۳۹۳: ۲۷؛ به نقل از، بولو و همکاران، ۱۳۹۱)

براین اساس، وجود و نگهداری منابع مالی در شرکت، باعث خواهد شد که شرکت بتواند از فرصت‌های سرمایه‌گذاری استفاده کند و تعهدات خود را پرداخت کند و همچنین می‌تواند از بالا رفتن هزینه تأمین مالی شرکت جلوگیری کند. این ادعا منجر به این موضوع می‌شود که شرکت با افزایش میزان وجه نقد نگهداری خود سطح گردش وجه نقد فعالیت‌های سرمایه‌گذاری خود را ترقی خواهد داد، بنابراین این روند به بهبود سطح مدیریت و برنامه‌ریزی وجه نقد شرکت منجر خواهد شد و به‌طور کلی به سود شرکت خواهد بود (رسائیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۱؛ به نقل از، بیتس^۲ و همکاران، ۲۰۰۹)

از آنجا که وجه نقد و معادل آن از قدرت نقدینگی بالایی برخوردار بوده و قابلیت دست‌کاری و انتقال دارد بر این اساس نیاز به سیستمی منسجم جهت کنترل و برنامه‌ریزی دریافت‌ها و پرداخت‌ها پررنگ‌تر می‌گردد. از این رو، کنترل داخلی وجه نقد از دو بعد دریافت و پرداخت حائز اهمیت است لذا، عناصر اصلی سیستم کنترل داخلی دریافت وجه نقد را می‌توان به شرح زیر بیان نمود. ۱- شمارش فوری دریافت‌های وجه نقد ۲- ثبت روزانه تمامی وجه نقد دریافتی در دفاتر حسابداری ۳- تهیه لیست دریافت‌های روزانه ۴- واريز تمامی دریافت‌های نقدی روزانه به حساب جاری نزد بانک ۵- واريز وجه نقد اضافی روزانه به حساب جاری بانک شرکت ۶- تفکیک مسئول دریافت وجوه از افرادی که عمل ثبت و نگهداری مدارک بر عهده آنها است. (طالبی‌نجف-آبادی و همکاران، ۱۳۹۹)

در این راستا، نتایج مطالعه رحیمیان و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که نقدینگی زیاد، موجب افزایش توان رقابتی شرکت در به‌دست آوردن پروژه‌های سرمایه‌گذاری با بازده بالاتر و جلب توجه سرمایه‌گذاران بالقوه و در نهایت کسب بازده بیشتر سهام می‌شود. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که وجه نقد بیشتری نگهداری می‌کنند، نسبت به سایر شرکت‌ها بازده سهام بیشتری نیز دارند. (مشکی‌میاقی، الهی‌رودپشتی، ۱۳۹۳: ۲۸؛ به نقل از، رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۱) از این رو، نگهداری دارایی‌های نقدی هزینه‌های خاص خود دارد، به نحوی که نگهداری زیاد وجه نقد منجر به تضاد نمایندگی بین مدیران و سهامداران می‌گردد. این امر به نوبه خود منجر به افزایش اختیارات مدیریت شده و در نهایت ممکن است به منافع سهامداران آسیب وارد کند. (مشکی‌میاقی و الهی‌رودپشتی، ۱۳۹۳: ۲۶)

لذا، هرگاه در استفاده از وجه نقد محدودیتی وجود داشته باشد نمی‌توان آن وجوه (وجوه محدود شده) را به عنوان مانده وجه نقد گزارش نمود. به عنوان مثال موجودی حساب جاری واحد تجاری که به‌دستور مقامات قضایی در بانک مسدود شده است نباید جزو وجه نقد محسوب گردد. حساب‌های

¹-Jani

²-Liu, Y., &Mauer

³-Baik

⁴-Banker

⁵-Carter

⁶-Chang

⁷-Goodman

⁸- Harris, M., &Holmstrom

⁹-Jian, M., & Lee

¹ -Rajgopal

¹ -Trueman

¹ -Bates

0

1

2

مربوط به وجوه نقد اعم از صندوق و بانک از مهمترین حساب‌های هر موسسه به‌شمار می‌رود، زیرا این حساب‌ها معرف قدرت خرید کالا و خدمات و نیز قدرت پرداخت بدهی‌ها می‌باشند. مانده وجوه نقد به عنوان اولین رقم تشکیل دهنده دارایی‌های جاری در ترازنامه منعکس می‌گردد. (نوروش، شیرزادی، ۱۳۹۳: ۳۴۶)

جیانگ و لی (۲۰۱۶) ضمن بررسی تعدیلات مربوط به وجوه نقد نگهداری شده و مصونیت مدیریتی به این نتیجه دست یافتند که مدیرانی که از منافع شخصی بهره‌مند می‌گردند نسبت به توزیع وجوه نقد مازاد رغبتی نداشته و تلاش می‌کنند که سطح وجوه نقد نگهداری شده همچنان بالا باشد. (مجتهدزاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۴۰؛ به نقل از، جیانگ و لی، ۲۰۱۶)

لازم بذکر است که، موجودی‌های نقدی همواره درصد قابل توجهی از دارایی‌های شرکت‌ها را به خود اختصاص داده‌اند به‌طور معمول مدیران به دنبال سطحی از موجودی‌های نقدی هستند که با توجه به مزایا و معایب نگهداری موجودی‌های نقدی حالت بهینه داشته باشد به عبارت دیگر شرکت‌ها در جستجوی این سطح بهینه از نقدینگی هستند که به دلیل کمبود نقدینگی ضررهای عمده به شرکت وارد نیاید و از طرفی با نگهداری وجه نقد اضافی فرصت‌ها از دست نرود. (ثقفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۵؛ به نقل از، آقایی و همکاران، ۱۳۸۸)

چنانچه، یک شرکت بخواهد در عرصه تجارت باقی بماند خالص جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی آن در بلندمدت باید مثبت باشد شرکتی که جریان‌های نقدی ناشی از عملیاتش منفی باشد قادر نخواهد بود همیشه از سایر منابع وجه نقد لازم را تامین کند در حقیقت توان شرکت در تامین وجه نقد از طریق فعالیت‌های سرمایه‌گذاری یا مالی تا حد زیادی به توانایی او در تامین وجه نقد از محل عملیات عادی شرکت بستگی دارد اعتبار دهندگان و سهامداران حاضر نیستند در شرکتی سرمایه‌گذاری کنند که از فعالیت‌های عملیاتی‌اش وجوه نقد کافی فراهم نمی‌شود و در مورد پرداخت سود سهام، بهره و بدهی‌هایش در سررسید اطمینان وجود ندارد. (تالانه، مرادزاده فرد، ۱۳۸۶: ۵۶)

شایان ذکر است که، وجه نقد برای تامین نیازهای معاملاتی روزمره واحد انتفاعی دارای اهمیت اساسی است، زیرا معرف قدرت خرید عمومی است، که غالباً در مبادلات اقتصادی وسیله قرار گرفته و برای تحصیل منابع مورد نیاز به کار گرفته می‌شود. لذا، مدیریت ورودی و خروجی وجه نقد مرتبط با واحد انتفاعی جز اساسی‌ترین رویدادهایی است که پایه و مبنای تصمیم‌گیری به‌شمار می‌آید، نیل به اهداف حسابداری و گزارش‌گری مالی، نیاز به اطلاعات متنوعی دارد که از طریق صورت‌های مالی اساسی (صورت سود و زیان، ترازنامه، صورت جریان‌های نقدی، صورت سود و زیان جامع) تحقق می‌یابد. (همتی، ۱۳۸۶: ۴۱۶)

البته، تئوری وجوه بطور کامل نقطه نظر متشخص کردن و اختصاص را رها کرده و در برخورد با مشکلات و مسائل پیش روی حسابداری از دیدگاه عملیاتی به تعامل با آنها می‌پردازد. در تئوری وجوه، حسابداری نه بر مبنای مالکیت و نه بر مبنای شرکت است. واحدی که بر مبنای آن ثبت‌ها نگهداری و گزارش‌ها ارائه می‌شوند، تحت عنوان گروهی از دارایی‌ها تعریف می‌شوند. با عنایت به تئوری وجوه، هزینه، کاهش ناشی از تبدیل دارایی‌ها به خدمات است، حتی اگر در تولید درآمد نباشد. با توجه به ماهیت تلفیقی خدمات بسیاری از مخارج، هزینه‌ها نمی‌توانند از دیدگاه رویدادی اندازه‌گیری شوند. (امان الهی و بنت محمد، ۱۳۹۴: ۱۱۶)

اگر یک دارایی جاری به غیر از وجه نقد و معادل وجه نقد، به مناسبت فعالیت‌های عملیاتی افزایش یابد، بدین معنی است که بخشی از سود گزارش شده در طی دوره مالی به وجوه نقد تبدیل نشده است. کاهش دارایی‌های غیر نقدی جاری نشانه این است که وجوه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی بیشتر از سود ویژه عملیاتی است. (نبی‌زاده، ۱۳۸۶: ۳۰۹)

از این‌رو، درباره ماهیت «معادل وجه نقد» دیدگاه‌های ضد و نقیض وجود دارد. هیئت استانداردهای حسابداری مالی پیشنهاد کرد که این مقادیر به سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت با قدرت نقدینگی بسیار بالا که سررسید نهایی آنها حداکثر ۳ ماه است، محدود شود برعکس، «کمیته استانداردهای حسابداری» از «انجمن حسابداران خبره به کانادا» معادل نقد را در سطحی گسترده‌تر تعریف می‌کند: سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت منهای وام‌های کوتاه مدت. هیئت استانداردهای مالی به این واقعیت توجه کرد که هیچ یک از این راه‌ها ضابطه‌مند نیست و ابراز داشت که هر تعریفی که مورد استفاده قرار می‌گیرد باید در صورت جریان‌های نقدی اعلام شود و با ترازنامه سازگار باشد و سرانجام اینکه مدیریت اطلاعات مربوط به ماهیت روش انتخابی را افشا نماید. (پارسائیان، ۱۳۸۵: ۳۳۶)

۲. روش تحقیق:

تحقیق حاضر از نوع کاربردی بوده چرا که نتایج حاصل از این تحقیق برای تمامی موسسات دولتی و غیردولتی کاربرد دارد. تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی، با مطالعات کتابخانه‌ای و استفاده از مقالات و کتب مربوطه در زمینه وجوه نقد و عملکرد مالی انجام شده است.

۳. نتیجه‌گیری و بحث:

¹ -Jiang, Z; & Lee

هدف اصلی گفتار حاضر آشنایی اولیه با مفهوم وجوه نقد از این منظر بوده که مدیریت وجوه نقد و تعیین سطح بهینه نقدینگی و میزان وجوه نقد قابل نگهداری از جمله مسائل مهم و قابل توجه ذی‌نفعان واحدهای تجاری می‌باشد و کمبود یا مازاد آن می‌تواند منجر به معایب و تحمیل برخی از هزینه‌ها بر شرکت و یا تشدید مسائل و مشکلات گردد و از طرفی، نگهداری منابع مالی در شرکت موجب افزایش توان رقابتی شرکت در به دست آوردن پروژه‌های سرمایه‌گذاری با بازده بالاتر و جلب توجه سرمایه‌گذاران بالقوه و در نهایت کسب بازده بیشتر شود شرکت‌هایی که سطح بیشتری از وجوه نقد را نگهداری می‌نمایند عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند از این رو حساب‌های مربوط به وجوه نقد اعم از صندوق و بانک از مهم‌ترین حساب‌های هر موسسه به‌شمار می‌رود، که تحت کنترل مدیریت بوده و اگر مدیریت از توانمندی بالایی برخوردار باشد قادر است که درک درستی در خصوص پیش‌بینی از محیط کسب و کار شرکت و آینده آن داشته باشند که نهایتاً منجر به افزایش منابع مالی به‌صورت اثربخش گردیده و سبب بهبودی عملکرد شرکت می‌گردد، به‌همین منظور از مجموعه وجوه نقد شرکت مبالغی به‌عنوان صندوق در داخل موسسه و مبالغی نیز جهت مخارج جزئی و مشخص تحت عنوان تنخواه‌گردان نزد کارکنان موسسه نگهداری می‌شود و بخش اعظم آن برای رعایت کنترل‌های داخلی به حساب‌های بانکی سپرده می‌شود. لذا شناخت دقیق وجوه نقد برای استفاده کنندگان از اهمیت خاصی برخوردار است زیرا وجوه نقد و منابع موجود برای تامین پرداخت مخارج برنامه‌ریزی نشده در شرایط اضطراری است. از طرفی تغییرات ایجاد شده در آن را می‌توان به‌طور دقیق ردیابی نموده و از یک سودر راستای پاسخ‌گویی مدیران و از سوی دیگر در راستای پاسخ‌خواهی ذی‌نفعان این ردیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر این اساس مطالب حاضر گردآوری و به‌نحو مناسبی تدوین و ارائه گردیده است.

پیشنهادات:

بر اساس آنچه مورد بررسی قرار گرفت به مدیران کلیه کسب و کارهای انتفاعی و غیرانتفاعی پیشنهاد می‌گردد که، تا حد امکان کلیه مسئولیت‌هایی که به‌نحو با وجوه نقد مرتبط هستند را مجزا نموده به‌بیان دیگر مسئول خرید مسئول فروش مسئول صدور چک‌ها مسئول ثبت رویدادهای مالی و... اشخاصی مجزا باشند و از طرفی تا حد امکان وجوه نقد را که به حساب‌های بانکی منتقل و دادوستدها به‌وسیله آن و با صدور چک صورت پذیرد تا با رعایت موارد فوق و سایر موارد کنترلی موجود در زمینه وجوه نقد امکان سوءاستفاده به حداقل برسد البته در یکی دو دهه اخیر اقدامات مناسبی در این زمینه صورت پذیرفته و تا حد امکان گام‌هایی اساسی در راستای ایجاد محیط‌های امن سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان فراهم گردیده است.

منابع:

- [1] بزرگ‌گل، م.، روستا، م. (۱۳۹۸). توانمندی مدیران و ارزش‌نهایی وجوه نقد (شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران)، *پیشرفت‌های حسابداری*، ۱۱(۱)، ۶۷-۱۰۰.
- [2] دارابی، ر.، علیمردانی، ک. (۱۳۹۱). ارزش‌گذاری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با رویکرد استفاده از وجوه نقد واقعی و بکارگیری مدل ارزش‌ک ۲۰۰۵ پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۱۶، ص ۱۵۵-۱۲۳.
- [3] طالبی نجف آبادی، ع.، کمالی کرمانی، ن.، فرهادی، ز.، رامشینی، م. (۱۳۹۹). *اصول حسابداری ۲*. تهران، انتشارات ترمه.
- [4] انبی‌زاده، م. (۱۳۸۶). *اصول، مفاهیم و کاربرد: حسابداری ۳*. تهران، انتشارات دانش مدیریت.
- [5] همتی، ح. (۱۳۸۶). *حسابداری میانه ۱*. تهران، انتشارات ترمه.
- [6] همتی، ح. (۱۳۸۶). *حسابداری میانه ۲*. تهران، انتشارات ترمه.
- [7] نوروش، ا.، شیرزادی، ف. (۱۳۹۳). *اصول حسابداری ۲*. تهران، انتشارات صفار.
- [8] همتی، ح. همتی، ه. (۱۳۸۶). *اصول حسابداری ۲*. تهران، انتشارات ترمه.
- [9] ودیعی، م. (۱۳۹۱). *اصول حسابداری ۳*. مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.
- [10] پارسائیان، ع. (۱۳۸۵). *تئوری‌های حسابداری*. نوشته، الدون اس. هندریکسن مایکل اف. ون بردا، تهران، انتشارات ترمه.
- [11] سوخکیان، ا.، نظری، ه.، تحریری، آ. (۱۳۹۹). توانایی مدیریتی و ارزش‌نهایی وجوه نقد *فصلنامه علمی-مطالعات تجربی حسابداری مالی*، شماره ۶۶، ص ۱۴۷-۱۲۳.
- [12] بولو، ق.، باباجانی، ج و محسنی‌ملکی، ب. (۱۳۹۱). رابطه بین وجوه نقد بیشتر و کمتر از حد بهینه، با عملکرد آینده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله دانش حسابداری*، ۳(۱۱): ۷-۲۹.

- [13] مشکئی میاوقی، م.، الهی رودپشتی، س. (۱۳۹۳). بررسی اثر محافظه کاری بر ارزش بازار وجه نقد نگهداری شده. پژوهش‌های تجربی حسابداری، شماره ۱۳، ص ۴۳-۲۳.
- [14] رسانیان، ا.، اخلاقی، ح.، نوروزی، م. (۱۳۹۳). بررسی میزان حساسیت جریان های نقدی و وجه نقد در شرایط وجود عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، شماره ۲۳، ص ۱۴۶-۱۲۸.
- [15] رحیمیان، ن.، صالح‌نژاد، ح.، سالکی، ع. (۱۳۸۸). رابطه میان برخی ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶ (۵۸): ۸۶-۷۱.
- [16] آقایی، م.، و نظافت، ا.، ناظمی‌اردکانی، م. و جوان، ع. (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر نگهداری موجودی‌های نقدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱ (۲-۱): ۵۳-۷۰.
- [17] مجتهدزاده، و.، علوی طبری، ح.، حدیدی فرد، ش. (۱۳۹۵). تاثیر وجوه نقد توزیع شده بین سهامداران بر توان پیش بینی کنندگی جریان‌های نقد عملیاتی و آزاد. پژوهش‌های تجربی حسابداری، شماره ۲۱، ص ۱۵۱-۱۳۷.
- [18] ثقفی، ع.، صراف، ف.، آقابالایی بختیار، ح. (۱۳۹۴). کاربرد شبکه عصبی مصنوعی در پیش بینی جریان وجه نقد آتی. مجله بررسی‌های حسابداری، دوره ۳، شماره ۹، صفحات ۸۰-۶۳.
- [19] تالانه، ع.، مرادزاده فرد، م. (۱۳۸۵). اصول حسابداری ۳. تهران، انتشارات کیومرث.
- [20] امان‌الهی، ف.، بنت محمد، ج. (۱۳۹۴). رابطه بین مدیریت سود و پیش‌بینی جریان وجه نقد. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۸، ص ۱۲۹-۱۱۵.

منابع انگلیسی:

- [21] Myers, S., & Majluf, N. (2003). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13, 187-221.
- [22] Faulkender, M., & Wang, R. (2006). Corporate financial policy and the value of cash. *The Journal of Finance*, 61(4), 1957-1990.
- [23] Ward, C., Yin, C., & Zeng, Y. (2018). Institutional investor monitoring motivation and the marginal value of cash. *Journal of Corporate Finance*, 48, 49-75.
- [24] Healy, M., Wahlen, J., (2016). A review of the Earnings Management literature and its Implications for Standard setting. *Accounting Horizons* 13, PP. 360-382.
- [25] Baik, B., Farber, D., & Lee, S. (2011). CEO ability and management earnings forecasts. *Contemporary Accounting Research*, 28(5), 1645-1666.
- [26] Banker, R. D., Darrrough, M. N., Huang, R., & Plehn-Dujowich, J. M. (2013). The relation between CEO compensation and past performance. *The Accounting Review*, 88(1), 1-30.
- [27] Bates, T.W., Kahle, K.M., Stulz, R.M., 2009. Why do U.S. firms hold so much more cash than they used to? *Journal of Finance*. 64, 1985-2021.
- [28] Carter, M. E., Franco, F., & Tuna, I. (2010). Premium pay for executive talent: An empirical analysis. *Working paper. Boston College*.
- [29] Chang, Y. Y., Dasgupta, S., & Hilary, G. (2010). CEO ability, pay, and firm performance. *Management Science*, 56(10), 1633-1652.
- [30] Goodman, T. H., Neamtiu, M., Shroff, N., & White, H. D. (2013). Management forecast quality and capital investment decisions. *The Accounting Review*, 89(1), 331-365.
- [31] Harris, M., & Holmstrom, B. (1982). A theory of wage dynamics. *Review of Economic Studies*, 49, 315-333.
- [32] Jian, M., & Lee, K. W. (2011). Does CEO reputation matter for capital investments? *Journal of Corporate Finance*, 17, 929-946.
- [33] Jiang, Z; Lee, E. (2016). Cash holding adjustments and managerial entrenchment. *Journal of Corporate Finance*. Vol . 36, PP. 190-205.
- [34] Liu, Y., & Mauer, D. C. (2011). Corporate cash holdings and CEO compensation incentives. *Journal of Financial Economics*, 120, 183-198.
- [35] Rajgopal, S., Shevlin, T., & Zamora, V. (2006). CEOs' outside employment opportunities and the lack of relative performance evaluation in compensation contracts. *Journal of Finance*, 61(4), 1813-1844.
- [36] Trueman, B. (1986). Why do managers voluntarily release earnings forecasts? *Journal of Accounting and Economics*, 8(1), 53-71.